

romana, no sols per la *f*, i la *ð*, sinó també per la *-n*, per més que potser sigui sorotàptica més que sabèlica) hi ha també la mateixa vacil·lació o/u (fr. *truffe*, ll. *TÜBER*). Sens dubte les formes germàniques suposen més aviat una base amb *ε/o* en el cas de *botulus-qithus*, i llavors la *ū* que postulàvem per a *budell*, fóra difícil de justificar.

El que ja no s'haurà de perdre de vista és que l'única cosa ferma és la procedència no-llatina de *botulus*. Sigui a base d'una altra etimologia indoeuropea o preindoeuropea, o sigui suposant una ultracorreció de l'osquisme (que alguns haguessin pronunciat amb *ou* per hiperdialectalisme), en definitiva la possibilitat d'una base variant *BŪTELLUS s'ha de mantenir com a idea versemblant; i la limitació d'aquesta forma dins el romànic a l'àrea cat.-oc.-it. no és gens desfavorable a una relíquia itàlica o hiperdialectal en llatí vulgar.

DERIV.: *Budellada 'anella de fil de cotó que passava per dins del cuc, en la pesca de l'anguila' (a Cerret, 1960), i veg. *AicM. Budellam. Budeller; budellera* (probablement també amb un sentit topogràfic de 'lloc intricat, ple de marrades': en el bosc de *La Budellera* cap al 'Revolt de la Paiella', en la carretera de Col·lcerola a Sant Medir, obaga del Tibidabo, que no serà evolució de *Bedolleda, *-era*, com sigui que allò ja és lluny de l'hàbitat del bedoll); *budelleria. Budelesca. Budelló; budellot. Budellum. Esbudellar* [c. 1330, Muntaner], *desbudellar; esbudeller. Budellets* 'tripes de la tonyina' [valencià, c. 1800, Sanelo, II, 51v^o].

També el ll. *bōtŭlus* primitiu de *BOTELLUS* s'ha conservat, localment però amb gran extensió, en català, sobretot en el cat. occid. pirinenc, on vaig recollir *bull* com a nom d'un embotit típic del país a tots els pobles de Cardós i Vall Ferrera (fet amb el budell més gros de la tripa, omplint-lo de carn magra, *BDC* xxiii, 280), però també a Andorra, on pertany a les tradicions antigues del país, i d'allí s'estén fins al Baix Urgellet,⁵ d'altra banda reapareix en el tort. *bulls* 'botifarra grossa que fa sacsons' (*BDC* III, 89), i torna a reaparèixer a la península del Cap de Creus, on el mot, com en valencià, ja no és nom d'embotit sinó de la ventresca de les tonyines:⁶ ja Sanelo (II, 51v) recollí «*bull* = ventre» entre «la tonyina y sos noms»; «bacallar, tonyina, melva, bonyítol, *bull* y demés articles salats» (MGadea, *T. del Xè* I, 321).

L'àrea d'aquest mot en romànic no cessa del tot amb el català, car *biŷ* 'botifarra de sang, de color negre i grossa (més que la que anomenen *tripa*) i de vegades amb ou, s'usa encara a tots els sectors de la Vall d'Àran (JCor., *VocAr.*, p. 29), i a Luixon encara hi ha la mateixa forma però amb el sentit de «ventre» (Sarrieu, *RLR* XLVI, 383);⁷ després no hi ha més que alguna romanalla solta: en l'alt-delfinès *bueil* 'budell'⁵⁵ (Queyràs, *FEW* I, 470b); si bé l'antic plural neutre *BOTULA*, amb valor col·lectiu, «les intestins», apareix en zones molt extenses del territori d'òil, començant pel fprov. de Grenoble *bólbi* i estenent-se per Lió, fins a Poitou, Champagne, Normandia, una mica per-

tot ací i allà. Altrament aquest mot *BOTULUS* ha donat importants derivats probables, que reservem per a l'article *EMBULLAR* (*esbullar*). La *-ll* prové del resultat *CL* de *T'L* en llatí vulgar, on sembla que la forma *BOCLUM* ja està testificada indirectament en Petroni (text que citarem en *GRIER*). N'hi havia hagut un derivat molt antic en la zona de Cadaqués, on avui es conserva el *bull* de la tonyina: «testina quae vulgo dicunt *bullada*» en doc. de l'any 1116, de la col·lecció Moreau de la BiblNatP., vol. XLVIII.⁸

Buderó 'cuc que serveix d'esquer' (i *buderonada*) val.: a examinar millor la doble possibilitat d'un derivat mossàrab de *BOTULUS* + *-ONE* (amb *-r* < *-L* pronúncia morisca) o bé germanor amb *botiró* empordanès (que ve a ser el mateix que el val. *buderonada*); veg. *BOT, BOTIT*; i cf. també el port. *botirão* que afegeixo a l'article *BUITRE* en el *DECH*, no sé pas si purament homònim; els indicis geogràfics són contraris a pensar que *botiró* mateix pogués tenir tal origen mossàrab, com a mot propagat per la indústria tortosina de la pesca. I tanmateix la idea que *buderó/botiró* pugui ser, en una forma o altra, un al·lòtop del port. *botirão* i del tipus *VULTURIONEM*, potser no ben convincent, resta, però, versemblant; *budero*l 'caganu' blanenc, és ja més rebuscat suggerir que pogués explicar-se a base de la idea de 'cul-brut, caganer' o cosa anàloga.

¹ Fins als extrems: civ. *budell* 'intestino, tripa' (Pz.-Cabrero); Vall Ferrera *budéls* (1932-3); Benasc «isto bidiello tiene ardo(r) als *budiells*» (Ferraz, *ARib.*, 34). — ² Llevat del catalanisme *budel* «intestino» del *Li. de Alex.*, 533. — ³ Cabrera, *Dicc. de Etimologies Cast.*, cita un refrany «peor es de llenar el ojo que el *botillo*» [és més fàcil de farcir l'embotit que de satisfere-ne el nostre estómac]. — ⁴ ¿Fóra justificable per la *-i* del plural *budelli*, tal com la *u* de *tutti*? ¿Potser dialectalment? Però ni això és atendreble, puix que no hi ha variants amb *o*, i justament *budelli* és una forma recent i d'extensió limitada, a diferència de *budella*. — ⁵ *Untros de bull* 'botifarra ordinària' a Perles, 1957. «Abans de Carnestoltes se reuneix la Consòrcia a la Casa Comunal d'Andorra, constituint el *Concell dels Bulls* ab un berenar, al qual ha d'anar-hi cada germà ab un *bull* (botifarra negra), pa y vi», *BCEC*, 1907, 147. — ⁶ Que els pescadors «renten amb aigua salada i les estripen de seguida, per treure'ls el *bull*; el *bull* de la tonyina el formen totes les entranyes, i per la gent de mar es considera un dels plats més fins del món», JMde Sagarra, *All i Salobre*, p. 108. — ⁷ La *ú* (escrita *ou*) no indueix a creure en un catalanisme, car en certes combinacions d'aquest tipus (*ploujo*, etc.) també el gascò pirinenc té una reducció del diftong semblant a la nostra. — ⁸ Invito els coneixedors millors del contingut de la famosa *ollada* rossellonesa 'guisat de patates, mongetes i cols o naps' [Massó i Torrents, *Croquis P.*] a estudiar si pot resultar d'una confusió (bastant natural) d'aquest *bullada* tan veí pel contingut, els sons i la localització, amb *ollada* 'olla